

"Na zdar, slovenski proletarci! Odslej sem vaš gost vsaki teden."

PROLETAREC

"Delavci vseh dežela, združite se!"

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

EVER IS DEVOTED TO THE INTERESTS OF THE WORKING CLASS.

Chicago, Ill., 5. decembra 1907.

Naročnina:
Amerika \$1.50 celo leto, 75c pol leta.
Evropa \$2.00 celo leto, \$1 pol leta.
Subscription Rates:
United States and Canada, \$1.50
per year, 75c half a year. Foreign
countries \$2 a year, \$1 half a year.

Rev. 12. (No. 12)

Proletarci! Z nami naprej!

Proletarci v večji in lepši obliki — prepojen z svežim in čistim duhom za sveta delavska prava, stopa danes "Proletarec" na vas kot tednik.

Srečno in nepoznano je bilo to proletarsko dete ob svojem rojstvu pred dvema letoma. Toda dete je bilo zdravo in žilavo, saj je zdrav in žilav njegov roditelj — slovenski proletarijat Ameriki. Živelo je in rastle s zavednostjo slovenskih proletarcev, saj ni dospelo danes do svoje mladeniške moči.

Slovenski proletarijat v Ameriki se mora iz srea veseliti vedno in značilnega koraka, kateri je storjen s izdavanjem tednega "Proletarca".

Rojak, ki ni razredno zavezan, bo temu odkimal, češ, saj se tako vsako leto rodi kak nov tednik, torej ni to nič novega. Toda ti listi, katerih imamo na nesrečo pol preveč, so vedno vedel spekulativnih želja raznih posameznih in združenih kapitalistov, kateri so vse kaj drugega kakor resnični prijatelji delavstva. Njih častnikarstvo je pravi ameriški business; potem tega častnikarstva zato pa delajo in pišejo — bodisi direktno ali indirektno — v prid kapitalizma, torej prvega in največjega nasprotnika delavstva. Imeli smo sicer in imamo še liste, ki se trudijo za delavce; toda to so delali in delajo razrednozavedni delavci, ki so najprej lastniki časnikov, da tem lažje lovijo denar na svoj lim.

Taj skrivni, da se je delavec duševno hranilo z razno "pokrito" literaturo, je odpomogel se le "Proletarec".

Ta list ni ustanovljen na špekulaciji; ne išče nobenega businessa, nobenih gmotnih koristi na račun svojih odjemalcev in lastnikov.

"Proletarec" je zrasel med delavci samimi, njihova lastnina in kot tak bo vedno zastopal in branil le pravice delavcev samih in vzemu, kar je nasprotnega in izkoriščujočega.

Mislimo, da je to dovolj jasno in razumljivo za vsakega, kdor nam je pripravljen slediti.

Delavci, kateri hočemo, da ne zaostaja naše delavsko slovensko ljudstvo v Ameriki za drugonarodnostnimi tovariši v imenu proletarijata v razredni borbi za padec izkoriščanja in tiranstva po kapitalizmu — mi smo pridobili prvo bitko; ustanovili smo svoj list za vse ostale delavce proletarski tednik. Borili smo se s potrditvami predno smo prišli do tednika. Zaprte so nam stivali naši finančni nasprotniki, stavila nam jih je država in končno nam je vrnala z največjimi zapreki sedanja finančna in gospodarska kriza. Vseh teh zaprek se pa niso vstrašili sodrugi okrog "Proletarca". Naprej! naj pride kar že hoče — je bil naš klic in prekalili smo zanesne ovire. Ploč našega dela je zdaj v vaših rokah. Ali to še ni vse.

Zdaj pričakujemo od vas, proletarci, da tudi vi nekaj storite, da ne pričakujemo podpore od kapitalistov in je ne maramo, kakor tudi je ne pričakujemo in ne maramo od onih ljudi, kateri je ne marajo farska politika zastupila sreče in močnega. Mi hočemo z vami delavci, zavedne prostomiselnosti, rojake, katerim razredni boj je socializem nista puha fraza. Mi hočemo vas. Vsak naj nekaj malega stori in našemu tedniku ne bo zagotovljen samo obstanek, ampak tudi sijajen napredek.

Naročnina na "Proletarca" se je zvišala za en dolar; celoletna naročnina je zdaj dolar in pol. Upamo in skoro smo utverjeni, da bo nobenemu proletarcu žal za to zvišanje, ako je takoj pošle za naročnino "Proletarca". O tem se bo vsakdo sam najbolje prepričal. In to je vse kar pričakujemo od vas. Naročite se na list, pokličite ga svojim imenom in tovarišem dela in pripravljajte jim ga. Čim več bo naročnikov tem bolj bo rasla razredna zavednost in z njo tudi socialistična stranka med našimi delavci.

Proletarci, mi vas kličemo na dela!

Čas je, da se vdrzimo in nekaj storimo, brez da bi nam k temu diktirali ljudje, ki ne poznajo naših težav niti našega gorja.

Z roko v roki pojdemo v boj in ta boj mora doprinesti našo zmago. Milijoni in milijoni proletarcev vstajajo in dvigajo svojo krošnje pest — za osvoboditev iz tisočletne sužnosti, katero so jim naložili na vrat vladajoči sloji.

Pridržimo se jim tudi mi v sladki zavesti, da bo prej ali slej moč delavskega ljudstva zdrobila sistem izkoriščanja in krvo-pijstva.

Naravno, da se ta zavest ne more nikoli vresničiti, če bi proletarijat držal križem roke.

Edino v delu je naša rešitev.

Za nami torej!

Na delo, na delo, na delo!

V naši proslavljeni republiki je zakon ali postava sama na sebi mrtva stvar; leželo je le na ljudem, ki te postave izvršujejo. Najbolji zakon znajo zasikati tako, da lahko škodi človeku, med tem ko da obratni slab zakon v delo. To je ali one osebe. Dolenz: V Chicagu je nedavno naznanil pek Frank Keiser policajni prostor, kjer se vsi prepovedna igra za centar. Polica je aršival igralce in obenem tudi Keisera, kajti povedalo se mu je, da je tudi ta igral z njimi. Pri policajskem sodišču so izpustili proti varščini vse igralce razen Keisera, kateri ni mogel dobiti bonda. Trinajst ur je bil ta zaprt kakor se je vrnila obravnava, pri kateri so bili pa vsi oproščeni. Ako so torej bili vsi nedolžni, ali ni bil Keiser po nedolžnem trinajst ur v ječi!

Newyorški bankirji imajo nad petdeset milijonov dolarjev manj omarja na rokah, kakor pa govorijo zvezni zakonci. Pa kaj se brižajo bankirji za zakone? Če kak "poor devil" samo malo zadene ob zvezni zakon, imajo ga takoj na natečajni; bankirji in ostali kapitalisti smejo pa prezirati zakone kolikor se jim ziblje, — a vlada se za nje ne zmeni. Kdo je govoril o anarchizmi?

V "svobodni" Ameriki se je bolj bati, kakor pa v plutokratski Rusiji. Tam je samo jeden car, tukaj imamo pa na stotine carjev, kateri so po svojih tiranskih metodah malo ali nič boljji.

Moč kronanih in nekronanih vladarjev obstoji v gorostasi ignorani podložnih narodov.

Baloni in ameriške banke "razjajo zljaj isto pot: navzgor.

Od blizo in daleč

— Steve Adams, znani rudar na zapadu, kateri je obdolžen umora sorudarja Fred Tylera, je bil 26. nov. spuščen iz zapore proti varščini v znesku \$20,000. Minoli mesec se je proti Adamsu v Rath-drumu, Idaho, vršila obravnava, toda porotniki se niso zjediniili pri glasovanju. Osem porotnikov je bilo ves čas za oprostitve, štiri pa za obsodbo. Vsled tega je razpustil sodnik poroto in ako hoče državno tožilstvo nadaljevati s persekucijo, mora začeti z novo obravnavo.

— Obravnava proti soudr. George A. Pettiboneju, tovarišu Moyera in oproščena Haywooda, se je končala prišla 26. novembra. Kakor kaže, bodo ta obravnava končana veliko prej, kakor pa ona proti Haywoodu. Že preve tri dni se je državi posrečilo napolniti sedem porotniških sedelcev. Zagovorništvu zastopa dobro znani Clarence Darrow. Iz Boise, kjer se vrši obravnava, poročajo, da se je izreko državno tožilstvo, da Pettibone ne bo šel tako lahko prost, kakor je šel Haywood. Bomo videli.

— Gospodarska kriza je povzročila velikansko delavsko gibanje. Na tisoče delavcev raznih narodnosti beži iz Amerike in pa v obrodne države v New Yorku in drugod imajo posla do glavo.

— Povsod je bolje, kakor pa na Ruskem. Dejal je mlad Rus, bivši ruski lajtnant, minoli terek na Northwestern kolonijah v Chicagu, ko je čakal vlaka, da odrine na zapad. Lajtnant — piše se Kurov — je služil v zadnji rusko-japonski vojni in pozneje doma v carstvu. Toda vojaška služba se mu je tako pristudila, da je ušel brez aneje in pribežal v Ameriko. Spremlja ga več tovarišev, kateri si bili tudi vojaki. "Pri ruski armadi nam ni bilo mogoče obstati" — dejal je Kurov — "zato smo dezertirali. Jaz in moji tovariši smo vsi dobri jahači, zato pojdemo na zapad, kjer lahko postanemo vojvodi".

— Kravji izgredi se vrše med strajkajočimi službenimi poučitelji kar in depliktivi ter agenti železniške družbe v Louisville, Ky. 26. nov. so policajni streljali v množico ljudi, ki so v znak simpatije s strajkariji obšli bližnji kavar, ktero je vodil nemški mu-tornan. Krovjejo so ravnali po sebi: jeden strajkar je ranjen smrtno.

— Čilski bankir Cossinghaus in zdravnik dr. Repogle, oba iz "bojnih krogov", sta bila aretirana in pod varščino po \$1500 pridržana za veleporotni grand jury. Zatočila ju je naka Miss Massey, bivša stenografinja pri Cossinghausu, da sta na njej izvršila kriminalno operacijo.

— Stevilo izseljencev, kateri od-potovali minoli teden iz Zdržnih držav v Evropo, se računa od 50,000 do 75,000.

— Aleksander Toman, lastnik (*) in urednik "Jugoslovskega Gospodarja" je bil 20. m. m. obsojen pred čilskimi sodnikom Clellandom na \$500 denarne kazni; ker Toman ni imel s čim plačati, moral je takoj v tukajšnji Bridewell ali prisilno delavnico, kjer bo moral — ako bo kazen popolna — ostati čez tri leta. Točli in v ječi ga je spravil Fr. Gram, znani prodajalec zemljišč v Mis-souri, ktereja je Toman v svojem listu dolžil sleparstva; kar pa ni mogel dokazati pri sodnji. Mož, kateri je zapil svoje premoženje in panet, je menda zljaj v javnosti doigral.

— Na Portugalskem grozi revolucija. Delavsko ljudstvo se je naveličalo pritiskajoče kraljeve

Vabilo na naročbo tednika.

Čenjene sodruge, somišljenike in ostale delavce v Ameriki uljubi-vamo vabilo na naročbo "Proletar-ca", ki je danes izšel kot tednik. "Proletarec" prinaša že v svojem naslovu ves svoj program. Boril se bo neustrašeno in dosledno za koristi in prava delavskega stanu — seveda v prvi vrsti slovenskih delavcev v Ameriki. Da bo list dobro založen z domačimi in tujnimi vestmi, podučnimi in agitatornimi članki ter razno-vrstnim leposlovnim berilom, to vam že priča današnja številka. Zlasti bo prinašal "Proletarec" občinstva poročila pod naslovom "Delavci in delo" in natančne poročila iz strankinega gibanja.

— Pred vojnim sodiščem v Vladivostoku se vrši obravnava proti slovenskim petdesetim pomorskim vojakom, kateri so se uprli dne 29. oktobra t. l. — V Odesi so zadnji teden obseli trinajst teroristov in revolucionarjev.

— Delavske organizacije na Angliškem so zaključile, da bodo demonstrirale proti nemškemu cesarju, ko ta obišče angleškega kralja Eduarda. Demonstracija je naperjena radi obsodbe nad sodr. Liebknechtom, ktereja je strahopetna nemška vlada pred par meseci poslala v petletni zapor radi namišljene "zelezdaje".

— Poslovni odbor železnega zastopa za ljudsko šole (public schools) v Chicagu je naznanil zadnji petek, da se ima biblija in vse ostale knjige verskega značaja izključiti iz vseh ljudskih šol v Chicagu. Nobena teta knjig ne sme več služiti kot naučna knjiga v šoli. To akcijo so započeli članice "Ženskega izobraževalnega društva" (Chicago Woman's Educational Union) in jo tudi sprejelo jedevalo.

— Jedevala kvalevredna odredba se je izvršila tudi v Gary, Ind. Ondolni mavor, Thos. E. Knotts, je zapovedal vreči iz šol ime "Krista" in vsako knjigo ter podobno religiozno vsebino.

— V vsem svojem življenju se nimam za kaj zahvaliti, dav sem doživel šestindeset "Zahvalnih dni". Čemu bi potem živel? — To besedo je zapisal na kovelček papirja Joe. Mastelin v Appletonu, Wis. zadnji četrtlet in si z revolucijem — konfal življenje.

— Novoga "clearing house" denarja se razpari ne marajo. V naši mednarodni petkom in soboto so razstrelili roparji blagajno v postajo železniške postaje v Goldfieldu, Nev. in odnesli veliko svoto denarja. Poleg pravoga denarja se je ubajala in blagozavni tudi velika množica novih "scrip" bankovcev, ktere so pa razparji odhrali, raztrgali in kovez razmetali po tleh.

— Včeraj se je otvoril v Washington 60. kongres. Kakor poročajo dnevno časopise, bodo razpravljali kongres najprej o sedanji finančni in gospodarski krizi.

— Angleški parnik Port Maria, kateri je pred par dnevi priplul iz evropskega morja, prinaša vesti o krvavih bojih v Vladivostoku. Revolucionarji in vojskova si stajljn nasproti in poročevalci trdijo, da je bilo v ljutih spopadih ubitih in ranjenih 280 oseb. Vojske oblasti izražajo obzvo prvih barbarov. Ne številna arševica so vrše življenja, kateri takoji sledijo smrtne obsodbe. Med vidičim številom obsojenecv, ktere so ustrelili carjevi vojski zaobj dneve, je bila tudi eden sedemnajsetna delilca.

— Dne 12. decembra — carjev rojstni dan — namenovajo revolucijomrni v Vladivostoku pričeliti večje demonstracije. Tega dne je torej spet pričakovati krvavih boj-jev.

— Sodrugi, agitirajte za "Proletarce"! Pišite po pobotniško knji-žico.

Vabilo na naročbo tednika.

Čenjene sodruge, somišljenike in ostale delavce v Ameriki uljubi-vamo vabilo na naročbo "Proletar-ca", ki je danes izšel kot tednik. "Proletarec" prinaša že v svojem naslovu ves svoj program. Boril se bo neustrašeno in dosledno za koristi in prava delavskega stanu — seveda v prvi vrsti slovenskih delavcev v Ameriki. Da bo list dobro založen z domačimi in tujnimi vestmi, podučnimi in agitatornimi članki ter razno-vrstnim leposlovnim berilom, to vam že priča današnja številka. Zlasti bo prinašal "Proletarec" občinstva poročila pod naslovom "Delavci in delo" in natančne poročila iz strankinega gibanja.

— Pred vojnim sodiščem v Vladivostoku se vrši obravnava proti slovenskim petdesetim pomorskim vojakom, kateri so se uprli dne 29. oktobra t. l. — V Odesi so zadnji teden obseli trinajst teroristov in revolucionarjev.

— Delavske organizacije na Angliškem so zaključile, da bodo demonstrirale proti nemškemu cesarju, ko ta obišče angleškega kralja Eduarda. Demonstracija je naperjena radi obsodbe nad sodr. Liebknechtom, ktereja je strahopetna nemška vlada pred par meseci poslala v petletni zapor radi namišljene "zelezdaje".

— Poslovni odbor železnega zastopa za ljudsko šole (public schools) v Chicagu je naznanil zadnji petek, da se ima biblija in vse ostale knjige verskega značaja izključiti iz vseh ljudskih šol v Chicagu. Nobena teta knjig ne sme več služiti kot naučna knjiga v šoli. To akcijo so započeli članice "Ženskega izobraževalnega društva" (Chicago Woman's Educational Union) in jo tudi sprejelo jedevalo.

— Jedevala kvalevredna odredba se je izvršila tudi v Gary, Ind. Ondolni mavor, Thos. E. Knotts, je zapovedal vreči iz šol ime "Krista" in vsako knjigo ter podobno religiozno vsebino.

— V vsem svojem življenju se nimam za kaj zahvaliti, dav sem doživel šestindeset "Zahvalnih dni". Čemu bi potem živel? — To besedo je zapisal na kovelček papirja Joe. Mastelin v Appletonu, Wis. zadnji četrtlet in si z revolucijem — konfal življenje.

— Novoga "clearing house" denarja se razpari ne marajo. V naši mednarodni petkom in soboto so razstrelili roparji blagajno v postajo železniške postaje v Goldfieldu, Nev. in odnesli veliko svoto denarja. Poleg pravoga denarja se je ubajala in blagozavni tudi velika množica novih "scrip" bankovcev, ktere so pa razparji odhrali, raztrgali in kovez razmetali po tleh.

— Včeraj se je otvoril v Washington 60. kongres. Kakor poročajo dnevno časopise, bodo razpravljali kongres najprej o sedanji finančni in gospodarski krizi.

— Angleški parnik Port Maria, kateri je pred par dnevi priplul iz evropskega morja, prinaša vesti o krvavih bojih v Vladivostoku. Revolucionarji in vojskova si stajljn nasproti in poročevalci trdijo, da je bilo v ljutih spopadih ubitih in ranjenih 280 oseb. Vojske oblasti izražajo obzvo prvih barbarov. Ne številna arševica so vrše življenja, kateri takoji sledijo smrtne obsodbe. Med vidičim številom obsojenecv, ktere so ustrelili carjevi vojski zaobj dneve, je bila tudi eden sedemnajsetna delilca.

— Dne 12. decembra — carjev rojstni dan — namenovajo revolucijomrni v Vladivostoku pričeliti večje demonstracije. Tega dne je torej spet pričakovati krvavih boj-jev.

— Sodrugi, agitirajte za "Proletarce"! Pišite po pobotniško knji-žico.

Delo in delavci.

Gospodarska kriza, ktero so pred dobrim mesecem zakrivali ameriški finančni mestarji, je zadala v delavski udarec ameriške-mu delavstvu. Vsled denarnih zadreg je bilo pristljeno na stotine tovarov in shopov zapreti vrata in na tisoče delavcev je prišlo začasnno ob kruph. Pravimo: začasnno, kajti zadnje dni se spet nekaj obrača na bolje; krizo smo prestali, pravijo.

Po zanesljivih poročilih stati-stikov v New Yorku je bilo od-puščenih in zadnjih petih tednih nič manj kot 307,000 delavcev po raznih državah naše republike.

Sledeče številke pokazujejo bolj na drobno, koliko delavcev je bilo vrženih iz dela v raznih strokah ameriške industrije:

Železo in jeklo	150,000
električne industr.	20,000
preparacijske družbe	10,000
tekstilne tvornice	15,000
bakreni rudniki	27,000
železnice	45,000
obročno delo v N. Yorku	5,000
godljarji	15,000
prodajalne in dr.	5,000
razne industrije	15,000
Skupaj	307,000

Na New York Central progah nameravajo v desetih dneh od-pustiti 6000 železnjarjev ali jim vsaj zmanjšati delavni čas. Penn-sylvanija, B. & O. in Reading železnica namerava isto.

V Rochester, Pa., so zadnji teden zaprli do malega pet fabrik, 2750 delavcev je ob delo.

V Pittsburgu, Pa., in okolici so prizadete vse fabrike in Sapi. Standard Sanitary Co., Dawes & Myler Works in New Brighton odpuščajo delavce dneвно in znižali so plačo divjalnim delavcem od \$3 na \$2.75. American Bridge Co. odpušča delavce dnevano.

The National Tube Co. v Bridgeport, O., je odpuštila vse svoje inozemske delavce — štiri stv po številu — kateri ne govorijo angleškega jezika. Nekateri teh delavcev so protidrali proti plačevanju dnevnice z novim "clearing house" denarjem in mnogi jih pustilo dela. Vsled tega je kompanija sklenila, da odpusti vse "foreigners" in drži v bodoče le domačine.

Brez malega vsi bakreni rudniki v Mexiki so deloma zaprti dz-loma pričrjšani na delu. Na stotine rudarjev je brez dela.

Calumet & Hecla Copper Co. v Calumetu, Mich., je znižala rudarjem plačo za 12%.

Dvatisočpetsto premogarjev je za-strajkalo v Des Moines, Ia., ker jih premogarske družbe nočejo plačati v gotovem denarju.

V Hibbingu, Minn., so suspen-dali delo v odprti jami Utica Mi-ne. Delo v podzemeljskih rovih ni prizadeto.

V Chippawa Falls, Wis., je šlo na štrajk 400 železniških delavcev pri Wisconsin Central. Delavcem je plača znižana od \$1.40 in \$1.50 na \$1.20 in \$1.12.

V Hoosier kamnolomih, Bedford, Ind., se je naznačilo okolu sto tujezemskim delavcem minoli četrtak, da dobe znižano plačo za 12 in pol centa na uro. "Ako je skrajšana plača, pa naj bodo skrajšane še lopate," zakleli so enoglasno razarjeni delavci in korakali naravnost v šap, kjer so odražali ročaje na lopatah za dva paha in pol. "Bossi so nam skrajšali plačo" — dejali so delavci — "mi jim smo pa skrajšali lopate, tako da bomo manj dela-li."

Država Kansas je preplavljena s brezposelnimi delavci, kateri išče-jo dela.

Delavski položaj v Chicago Heights: Hamilton Piano Co. je odpu-stila 300 mož; 200 jih še odpusti v par dneh. Morgan Frog Co. je odpuštila 100 mož.

V Hicks Locomotive tvornicah je odpuščenih 250 delavcev. National Brick Co. naznanja, da tekem tega tedna odpusti vse svoje delavne moči.

V Wilmingtonu, W. Va., je od-ložilo delo 250 premogarjev, ker jim družba noče plačati v goto-vem denarju.

V Greenville, Pa., so do kraja zaprli Carnegijeve železne tvornice: 500 mož je brez dela. Ravno tako so zaprli tudi Shel-by Steel Plant in odpustili 400 delavcev.

V Clontou, Ind., in okolici po-čivajo vsi premogarji rovi. Zapra-jihi je družba vsaki tedi ker so premogarji odklonili plačo v "clearing house" denarju.

Mesto San Francisco je polno brezposelnih delavcev in delavci. Bojatom se tudej odvstojte, da bi si tam iskati sreče

"... Le na delavce z njimi! Jaz sem pripravil vsaki čas dilažni tiskov, družbo za nekaj del-nic..." piše sodrug Ivan Šolar v Seattle, Wash.

Trades & Labor Union je na svojem včeršnjem zborovanju v Springfieldu, O., sprejelju od-stni sčravnstveni svet na neobsto- stanje, v katerem so njihajo ma-sedonski železniški delavci, upo-sleni na Big Four progih. Ledi Ma-cedonec stannajo v i matulji les-nih barakah in četr jih stannajo in spi po 25 mož v eni baraki. Vsa-le baraka ima po jednega kuhar-ja in ta kuba za vseh petindvajset ali še več delavcev v enem samem kotlu, krog kterega vsi posejedo pri jedi in zajemajb kar z — ro-kami do manjša zle ali vije. Hra-na je slaba, slaba kuhinja in groz-ne nesnažna. Sploh vlada v teh barakah tako nesnažna in smrad, da mora vsakemu tujnemu obiskov-alcu vzdigniti železove.

Tako poročata "unija" zdrav-stvenemu svetu. Na zborovanju so nekateri predlagali, da se apelira na vodstvo Big Four železnice, da odslovi te "nesnažne" delavce in jih namakosti s brezposelnimi do-načini.

Frank Podlpeec, preds. John Petrič, tajnik.

PROLETAREC.

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA. IZHAJA VSAKI TOREK. ...

PROLETARIAN

PUBLISHED EVERY TUESDAY, by South Slavic Workers' Publishing Company, Chicago, Ill.

Subscription rates: United States and Canada, \$1.50 a year...

Address: "PROLETAREC", 587 So. Center Ave., Chicago, Ill.

GOSPODARSKA KRIZA.

Sredi gospodarske krize smo! Banko pokajo, delodajalci odpuščajo delavce...

Kdo je to zakrivil? Morda kakšna politična stranka? Ali so to krizo zakrivili demokratje? Saj od leta 1892 sem vpijejo republikanci: "Volite nas, ako hočete, da se bode delalo s polnim parom!"

Ko so bili demokratje na krmi in smeli gospodarsko krizo. Danes imamo republikansko vlado, pa tudi gospodarsko krizo. Kaj iz tega sledi?

Iz tega se nimamo, da nobena kapitalistična stranka — demokratična ali republikanska — ne more odvrniti gospodarskih kriz, ker jih prouzroča kapitalizem...

Tega pa dandanes večina delavcev ne ve, ker drugače bi bilo nemogoče, da bi delavci volili kapitalistično — demokratično ali republikansko. Delavci so toraj sami krivi vsaj neposredno...

Seve, marsikateri delavec bode rekel: Socialisti pravite, da je kapitalizem — kapitalistični način proizvajanja prouzročitelj gospodarskih kriz...

Današnja kriza ne je razteza le po Zdr. drž., ampak čuti se krizo že tudi v Evropi. Banke v Hamburgu so sledile prve za ameriškinj. Danes pokajo že v Portugalski in kdo ve, če jutri ali po jutrajšnjem že ne bodo pokale v Franciji, Nemčiji in Avstriji...

Krize se ne prikazujejo slučajno, ampak jih povzročajo kapitalizem. Odkar je prišel kapitalistični način proizvajanja — sredi minolega stoletja — so se pričele gospodarske krize ponavljati periodično. Nekateri narodni ekonomisti so trdili, da so gospodarske

Ali nastop kapitalističnih bankirjev nas še nekaj drugega uči. Ako je bilo mogoče izdati bančne certifikate, spraviti jih v promet, ker je denarni trg zaprt — ker ni denarja — zakaj bi lahko na izhajali brez denarja?

Vsak delavec v socialistični družbi dobi za svoje delo podno vredno nakaznico za svoje delo. S to nakaznico si pa nabavi, kupi ali zamenja za to, kar potrebuje. Nakaznica reprezentira vrednost dela, kar reprezentirajo danes tudi bančni certifikati. Denarja torej ne potrebujemo, pač pa pripomočke za zmerjavo.

Delavci se vsled gospodarske krize kar trumoma vračajo v Evropo. Pač gredo iz dežja pod kap. Gospodarska kriza je v Ameriki pa tudi v Evropi. Pa v Evropi, vzlic temu so tam delavci na slabšem. V Avstriji se dela za nizko ceno, živč, obleka in druge potrebščine so pa tako drage, da delavec strada, če tudi dela.

Vsi delavci, ki se sedaj vračajo preko oceana v staro domovino, bodo doma komaj čakali na glas, da se v Ameriki zopet dela s polnim parom, da se vrnejo v Ameriko. In kakšen dobiček bodo imeli delavci?

Delavci ne bodo pridobili nič, pač pa bodo od tega imele parobrodne družbe in pa njih agentje lep dobiček. Delavci se bodo znehili svojih krvavo prisluženih dolarjev, marsikateri med njimi pa ne bo smel več v Ameriko, ker je naselniški zakon jako strog, ki se bo z vsoto in strogostjo po novem letu rabil napram inozemcem.

Vsled tega priporočam vsem delavcem: Ostanite tukaj in čakajte, da gospodarska kriza po-

neha, ker boste prihranili marsikateri krvavo zasluženi dolar. V Ameriki je še vedno boljše, če je kriza, kot na Slovenskem če ni krize. V stari domovini se zasluži 1—1.20 gld na dan, kilogram slanine (špaha) pa stane 90 kc. — 1 gld., če se dela s polnim parom. To pove vse!

Kaj je vzrok gospodarski krizi? Kapitalistični način proizvajanja sili podjetnika, da pomnožuje svoj imetek in dobiček, ker dandanes le dotični podjetnik lahko tekmuje na svetovnem trgu, ki razpolaga z velikim kapitalom. Vsled tega mora kapitalist nabaviti si najpopolnejše stroje, da lahko ceno izdeluje in svoje izdelke za nizko ceno postavi na svetovni trg. Kapitalist je toraj primoran največji del svojega kapitala vtakniti v stroje, naobratno se pa krči število delavcev v takih tvornicah, v katerih se pride-kuje z najbolj razvitimi in popolnimi stroji.

Tako pa ustvarja kapitalizem rezervno armado delavcev, to je armado brezposelnih delavcev, ki bi radi delali, pa ne dobe dela. Ker pa ti delavci ne delajo, tudi nič zaslužijo. Ker nič zaslužijo, toraj tudi nič kupijo.

Ker nič kupijo, ostane blago v skladiščih, nastane nadprodukcija, kateri sledi gospodarska kriza. Žitnice so polne, v prodajalnah in skladiščih je nakopičeno raznovrstno blago, delavci so gladni in hodijo v razečepani obleki. Zakaj? Gospodarska kriza je, tvorničarji-kapitalisti so ustavili delo, ker so skladišča prenapolnena z blagom, kapitalisti pa nočejo delati brez dobička.

To je kriza, kakršna so je pojavila leta 1892 v Ameriki. Ali današnja kriza ima povsem drugo lice. Dandanes imamo denarno krizo. Kaj je to?

Denar je blago, kakor pšenica, riž, koža, premog itd., ki se prodaja in kupuje na svetovnem trgu. Brezvestne spekulacije so omajale zaupnost, kapitalisti so pa umahnili denar s trga in kriza je tukaj, ki je ravnotako osedopolna za delavce, kakor kriza, ki je nastala vsled nadprodukcije.

V taki krizi si bankirji pomagajo. Obratnega denarja nimajo. Kaj torej? Izdajo svoj denar — certifikate, kojih vrednost pokrijejo z vrednostnimi papirji, zemljišči itd.

Ako kriza predolgo ne traja, tedaj je tak pripomoček umesten v kapitalistični družbi. Ali nastop kapitalističnih bankirjev nas še nekaj drugega uči. Ako je bilo mogoče izdati bančne certifikate, spraviti jih v promet, ker je denarni trg zaprt — ker ni denarja — zakaj bi lahko na izhajali brez denarja?

Vsak delavec v socialistični družbi dobi za svoje delo podno vredno nakaznico za svoje delo. S to nakaznico si pa nabavi, kupi ali zamenja za to, kar potrebuje. Nakaznica reprezentira vrednost dela, kar reprezentirajo danes tudi bančni certifikati. Denarja torej ne potrebujemo, pač pa pripomočke za zmerjavo.

Delavci se vsled gospodarske krize kar trumoma vračajo v Evropo. Pač gredo iz dežja pod kap. Gospodarska kriza je v Ameriki pa tudi v Evropi. Pa v Evropi, vzlic temu so tam delavci na slabšem. V Avstriji se dela za nizko ceno, živč, obleka in druge potrebščine so pa tako drage, da delavec strada, če tudi dela.

Vsi delavci, ki se sedaj vračajo preko oceana v staro domovino, bodo doma komaj čakali na glas, da se v Ameriki zopet dela s polnim parom, da se vrnejo v Ameriko. In kakšen dobiček bodo imeli delavci?

Delavci ne bodo pridobili nič, pač pa bodo od tega imele parobrodne družbe in pa njih agentje lep dobiček. Delavci se bodo znehili svojih krvavo prisluženih dolarjev, marsikateri med njimi pa ne bo smel več v Ameriko, ker je naselniški zakon jako strog, ki se bo z vsoto in strogostjo po novem letu rabil napram inozemcem.

Vsled tega priporočam vsem delavcem: Ostanite tukaj in čakajte, da gospodarska kriza po-

neha, ker boste prihranili marsikateri krvavo zasluženi dolar. V Ameriki je še vedno boljše, če je kriza, kot na Slovenskem če ni krize. V stari domovini se zasluži 1—1.20 gld na dan, kilogram slanine (špaha) pa stane 90 kc. — 1 gld., če se dela s polnim parom. To pove vse!

Kaj je vzrok gospodarski krizi? Kapitalistični način proizvajanja sili podjetnika, da pomnožuje svoj imetek in dobiček, ker dandanes le dotični podjetnik lahko tekmuje na svetovnem trgu, ki razpolaga z velikim kapitalom. Vsled tega mora kapitalist nabaviti si najpopolnejše stroje, da lahko ceno izdeluje in svoje izdelke za nizko ceno postavi na svetovni trg. Kapitalist je toraj primoran največji del svojega kapitala vtakniti v stroje, naobratno se pa krči število delavcev v takih tvornicah, v katerih se pride-kuje z najbolj razvitimi in popolnimi stroji.

Tako pa ustvarja kapitalizem rezervno armado delavcev, to je armado brezposelnih delavcev, ki bi radi delali, pa ne dobe dela. Ker pa ti delavci ne delajo, tudi nič zaslužijo. Ker nič zaslužijo, toraj tudi nič kupijo.

neha, ker boste prihranili marsikateri krvavo zasluženi dolar. V Ameriki je še vedno boljše, če je kriza, kot na Slovenskem če ni krize. V stari domovini se zasluži 1—1.20 gld na dan, kilogram slanine (špaha) pa stane 90 kc. — 1 gld., če se dela s polnim parom. To pove vse!

Kaj je vzrok gospodarski krizi? Kapitalistični način proizvajanja sili podjetnika, da pomnožuje svoj imetek in dobiček, ker dandanes le dotični podjetnik lahko tekmuje na svetovnem trgu, ki razpolaga z velikim kapitalom. Vsled tega mora kapitalist nabaviti si najpopolnejše stroje, da lahko ceno izdeluje in svoje izdelke za nizko ceno postavi na svetovni trg. Kapitalist je toraj primoran največji del svojega kapitala vtakniti v stroje, naobratno se pa krči število delavcev v takih tvornicah, v katerih se pride-kuje z najbolj razvitimi in popolnimi stroji.

Tako pa ustvarja kapitalizem rezervno armado delavcev, to je armado brezposelnih delavcev, ki bi radi delali, pa ne dobe dela. Ker pa ti delavci ne delajo, tudi nič zaslužijo. Ker nič zaslužijo, toraj tudi nič kupijo.

Ker nič kupijo, ostane blago v skladiščih, nastane nadprodukcija, kateri sledi gospodarska kriza. Žitnice so polne, v prodajalnah in skladiščih je nakopičeno raznovrstno blago, delavci so gladni in hodijo v razečepani obleki. Zakaj? Gospodarska kriza je, tvorničarji-kapitalisti so ustavili delo, ker so skladišča prenapolnena z blagom, kapitalisti pa nočejo delati brez dobička.

To je kriza, kakršna so je pojavila leta 1892 v Ameriki. Ali današnja kriza ima povsem drugo lice. Dandanes imamo denarno krizo. Kaj je to?

Denar je blago, kakor pšenica, riž, koža, premog itd., ki se prodaja in kupuje na svetovnem trgu. Brezvestne spekulacije so omajale zaupnost, kapitalisti so pa umahnili denar s trga in kriza je tukaj, ki je ravnotako osedopolna za delavce, kakor kriza, ki je nastala vsled nadprodukcije.

V taki krizi si bankirji pomagajo. Obratnega denarja nimajo. Kaj torej? Izdajo svoj denar — certifikate, kojih vrednost pokrijejo z vrednostnimi papirji, zemljišči itd.

Ako kriza predolgo ne traja, tedaj je tak pripomoček umesten v kapitalistični družbi. Ali nastop kapitalističnih bankirjev nas še nekaj drugega uči. Ako je bilo mogoče izdati bančne certifikate, spraviti jih v promet, ker je denarni trg zaprt — ker ni denarja — zakaj bi lahko na izhajali brez denarja?

Vsak delavec v socialistični družbi dobi za svoje delo podno vredno nakaznico za svoje delo. S to nakaznico si pa nabavi, kupi ali zamenja za to, kar potrebuje. Nakaznica reprezentira vrednost dela, kar reprezentirajo danes tudi bančni certifikati. Denarja torej ne potrebujemo, pač pa pripomočke za zmerjavo.

Delavci se vsled gospodarske krize kar trumoma vračajo v Evropo. Pač gredo iz dežja pod kap. Gospodarska kriza je v Ameriki pa tudi v Evropi. Pa v Evropi, vzlic temu so tam delavci na slabšem. V Avstriji se dela za nizko ceno, živč, obleka in druge potrebščine so pa tako drage, da delavec strada, če tudi dela.

Vsi delavci, ki se sedaj vračajo preko oceana v staro domovino, bodo doma komaj čakali na glas, da se v Ameriki zopet dela s polnim parom, da se vrnejo v Ameriko. In kakšen dobiček bodo imeli delavci?

Delavci ne bodo pridobili nič, pač pa bodo od tega imele parobrodne družbe in pa njih agentje lep dobiček. Delavci se bodo znehili svojih krvavo prisluženih dolarjev, marsikateri med njimi pa ne bo smel več v Ameriko, ker je naselniški zakon jako strog, ki se bo z vsoto in strogostjo po novem letu rabil napram inozemcem.

Vsled tega priporočam vsem delavcem: Ostanite tukaj in čakajte, da gospodarska kriza po-

neha, ker boste prihranili marsikateri krvavo zasluženi dolar. V Ameriki je še vedno boljše, če je kriza, kot na Slovenskem če ni krize. V stari domovini se zasluži 1—1.20 gld na dan, kilogram slanine (špaha) pa stane 90 kc. — 1 gld., če se dela s polnim parom. To pove vse!

Kaj je vzrok gospodarski krizi? Kapitalistični način proizvajanja sili podjetnika, da pomnožuje svoj imetek in dobiček, ker dandanes le dotični podjetnik lahko tekmuje na svetovnem trgu, ki razpolaga z velikim kapitalom. Vsled tega mora kapitalist nabaviti si najpopolnejše stroje, da lahko ceno izdeluje in svoje izdelke za nizko ceno postavi na svetovni trg. Kapitalist je toraj primoran največji del svojega kapitala vtakniti v stroje, naobratno se pa krči število delavcev v takih tvornicah, v katerih se pride-kuje z najbolj razvitimi in popolnimi stroji.

Tako pa ustvarja kapitalizem rezervno armado delavcev, to je armado brezposelnih delavcev, ki bi radi delali, pa ne dobe dela. Ker pa ti delavci ne delajo, tudi nič zaslužijo. Ker nič zaslužijo, toraj tudi nič kupijo.

Boj za svobodo govora v Seattle, Wash.

Poroča Ivan Šolar.

Seattle, Wash., okt. 1907. Pri tej priliki se zahvaljujem sodrugu Petriču za dva poslana mi letaka, ktera sem začuden čital. Jaz sem mislil, da so pri svobodomiselnih S. N. P. J. socialistih v pravem pomenu besede, a žal, iz letakov, razvidim, da se pri jednoti nahajajo tudi taki, ki so bolj podobni takozvanim "krščanskim socialistom".

Nazoček med socialistom in "krščanskim" socialistom je pa ta, da je prvi vedno za pravico, dočim je drugi tudi za graft. Prvi gradi, drugi razdira. Marsikaj mi še sili iz pod peresa, toda opustim to. Povedati imam mnogo več zanimivega v našem boju tu v Seattle, kakor razvidite iz sledečega.

Naš tujakajni boj, kateri se bje za svobodo govora — kakor sem že pred več meseci poročal v "Proletarcu" — se še vedno nadaljuje in sicer tako energično, da je vse mesto pokoneč. Če bi hotel ta boj na drobno opisati, rabil bi celo številko "Proletarca"; podati hočem torej le približno sliko.

Seattleški socialisti (revolucijonarni) se borijo za svobodo govora; za ono svobodo, ktero nam jamči konstitucija naše svobodne republike: slajanja in govor na prostem, na ulici. Ne samo tu v Seattle, temveč skoro v vseh mestih po Združenih državah imajo socialisti pravico se shajati in govoriti javno delavskim slojem. Nezavladnega delavca je težko dobiti v dvorano, kjer se pivo ne toči. Povedati mu je torej treba zunaj na prostem, koder slučajno gre in se ustavi, da je izrabljan in prevarjen vedno in povsod, dokler dela za mežo drugim ljudem in dokler voli kapitaliste na prominentnem mestu, kakos so Roosevelt, župan v Seattle, bivši župan v San Franciscu, E. E. Schmitz, in drugi. In te pravice, svobode govora, da bi javno in odkrito povedali svoje mnenje na ulici, te pravice seattleški socialisti ne smemo biti deležni. Župan W. H. Moore in policijski prvak Wapenstein sta mnenja, da socialisti povzročajo "trouble" avtoritetam; agitirajo za štrajke itd. Zato je treba vsakega takega govornika poslati v bastiljo, kadar se pokaže kje na uličnem voglu. In Wappie je začel svoje gonje.

Sodrug J. B. Osborne bil je minoli mesec štrikrat aretiran, ko je skušal govoriti na ulici. Prvič je bil prost, a drugič je moral plačati \$10, tretjič \$50 in četrtič \$100 kazni. V trah slučajih se mu in dovolilo poročstvo (band), zato je moral ostati do obravnave v zaporn. Ravno tako se je zgodilo tudi z sodrugom Titusom. Bil je dva dni v ječi. Osborne, kateri je do malega slep in ga na vseh potih spremlja žena, je poznaje odkril, kako srednjeveško sramotno se postopa v tujakajni mestni ječi. Celice so brez lesa, brez stola, tako da je moral Osborne 18 ur stati na nogah, dokler ga niso odvedli k obravnavi. Tja celice so kamnitate in polna razne golazni in mrisa; smradu in kužnih bacilov je toliko, da jetnik lahko v najkrajšem času zbol. V celicah bi ne smelo biti prostora več ko za šest oseb, a stlačijo jih noter čez dvajset. Ta bastilja je navadno polna ljudi, kateri so se "pregrešili" čez mestne ordinance — Wapenstein jih imenuje: hoboes — kakor n. pr. pijanost, prepir, razgrajanje, pretep, ali če kdo pljune na ulični hodnik itd. Za te prestopke velja denarna kazen, a kdor ne more plačati, tega navadno obsodijo najmanj za 30 dni k takozvanemu "chaingangu". To so prisiljeni, ali bolje rečeno: uklenjeni delavci. S temi žrtvami se postopa uprav sramotno in sužniško. Delati in ležati na celičnih tleh morajo v eni in isti obleki; čistega perila jim ne dajo dokler ne odslužijo kazen. Mislim si moramo, da te sirote nič kaj prijetno ne diše, ko po tride-

set ali več dni tlejo v eni obleki, po noči in pri delu, kterega morajo opravljati vsak dan, v prahu in vročini, v blatu in dežju. Ko je kazen odslužena, morajo "hoboes" nemudoma zapustiti mesto. Če ima kateri kakšen cent, ali no, to se ne vpraša; iti morajo, ko so delali en ali dva meseca — zastoj.

Seattle ni majhno mestec, ampak mesto, ki šteje 250.000 prebivalcev. In v tem mestu vlade povprečno 40—50 takih žrtev na dan, ktere potem vržejo v ono divjo luknjo, kjer človek ni varan še svojega življenja. Mnogo jih je že poginilo v tej ječi. In v ta grad hlev za golazen in mris mečeja tudi socialistje, ki se borijo za svobodo govora.

Sodrug Titus — kterega sem že prej omenil — je zdravnik in energičen bojevnik proti vsi moderni korupciji. On je bil že sedemkrat v seattleški mestni bastilji in samo radi tega, ker je — socialist. Pri tej priliki je proužil to kužno luknjo skozi in skozi in kdor čita njegov popis te ječe, tam se morajo jeziti lasje na glavi vsled tako nesramnega početja in tiranije, ki se dogaja v svobodni republiki in v civilizirani dobi l. 1907. Vrhunec tiranstva je pa ta, da se ne sme nihče pritožiti ali protestirati proti ti nasilni ječi. Sodrug Titus je podal mestnemu zdravstvenemu svetu ustanovno poročilo o položaju mestnih zaporov s prošnjo, da vplivajo pri županu v izboljšanje istih. Zdravstveni uradniki so ga ubogali, izvršili so preiskavo in se prepričali, da je vse gola resnica. Posledica je bila, da je mestni zdravstveni svet prepovedal v nadalje rabiti ječo za — ljudi. Toda kaj se je zgodilo? Čujte in strmite! Župan Moore je suspendiral ves zdravstveni svet iz službe, češ, da ne delajo po njegovi volji, in postavil docela druge uradnike, a ječo obdržal še nadalje v rabo. To je storil župan zato, ker je protest sestavil socialist in njega (župana) ter carja Wappija naslikal v popolni nagoti.

V Seattle se nahaja okrajna jetnišnica, ktera je dovolj prostorna za vse aretirane, kar se jih ugrabi na ulicah. Ali ta ječa je seve predolga za delavca in socialistu. Izgovarjajo se, da je predolga, darsi se nahaja le par sto korakov od mestne bastilje. Omenim naj tudi, da so že pred dvema letoma odredili zgradbo nove mestne ječe, a še danes niso začeli.

Vidiš, sodrug čitatelj, take razmere vladajo in buda vladale dokler bode delavec volil delaven nasproten element na prominentna mesta. Novem, koliko časa bodo se delavci nosili možgane v žepu? Čas bi že bil, da jih rabijo —

Sodrug čitatelj, čital si morda poročila o izgredih v Vancouver, B. C., kjer so delavci Kitajcem in Japoncem napravili več tisoč dolarjev škode. One izgrede so povzročili kapitalisti, kateri zadnji čas dovažajo ogromna števila Japoncev na severozapad. Impartirani Japonci so velika ovira domačim delavcem. V Seattle je od unijskih delavcev napovedan shod in demonstracija na 15. decembra t. l. proti čezmernemu japonskemu priseljevanju. Ta shod je potreben, kajti tega drobiža in cenenih delavcev tu v Seattle kar mgolji. V vsaki hiši, kjer potrebujejo kakkega delavca ali delavko, vzamejo Japonca; zadnji je kol pozem, kakor domačin. Na ta način prevladuje velika brezposelnost med domačimi delavci, zlasti trpi žensvo, na kar se v sili poslužuje prostitutije. Kapitalisti z večjimi podjetji tudi javljejo Japonce mesto belih in tako je vsepolno belih delavcev brez dela. S praznimi žepi tavaajo zadnji po ulicah, dokler jih policaji ne polovijo kot "hobote" in požejejo na "chaingang", kjer morajo delati brezplačno, a za nametek jim je kamnita in mokra postelja v mestni bastilji, kjer

Za raznovrstne tiskovine,

kakor: pismen papir in kuverte s firmo in naslovom, računske liste, vizitnice, business-karte, letake, plakate, trgovska va bilja; dalje pamflete, knjižnice, društvena pravila, udninske knjižice, vstopnice za veselice, kuverte itd. se obrnite na

"Proletarca" 587 So. Centre Ave., Chicago, Ill.

Naročene tiskovine izdelujemo v unijski tiskarni in sicer točno, dobro in po zmernih cenah.

Preskrbimo tudi prevode iz angleškega, nemškega itd. v slovenščino in naobratno.

Priporočamo se zlasti sodružnim socialističnim klubom in bratskim društvom pri S. N. P. J. v nabavo potrebnih tiskovin.

Sodrugji k sodrugom!

GOSTILNA, dobro in vedno prejšimi pijačami, unijskimi smodkami in prostim prigrizkom.

Dvorane za društvene seje, svatbe, zabave, večere, veselice itd.

Potujoči rojaki vedno dobro došli. Priporočam se vsem v mnogobrojen obisk.

Frank Mladič 587 So. Center Ave., Chicago, Ill.

Jim ostudni mrisec izsosa še ostalo kapljio krvi. Za omejitve japonskega priseljevanja se je zadnji čas največ trudil A. E. Fowler, urednik neke mesečne revije. Toda kapitalisti so ga razglasili blaznim in ga siloma odvabili iz blaznice; tam je bil par tednov. Končno se mu je posrečilo pobegniti iz blaznice na kar se je zatekel k socialistom v Seattle. Fowler je dober govornik in bo brez dvoma še veliko koristil naši stranki.

V 9. številki "Proletarca" sem videl ima W. T. Mills iz Seattle, Wash. Ta človek — morda ste že kaj več slišali o njem, sodrug urednik — se imenuje socialista, a na shodih pa delavcem priporoča v volitev od kapitalistov pečno "Labor Party"; tako je vsaj delal v Victoria, B. C. Ko je tudi v Vancouver, B. C., agitiral za to lažidelavsko stranko, so ga ondostni socialisti postavili pod kap. Taisti Mills se je zdaj, ko se tukajšnji revolucijonarni socialisti bore za svobodo govora, izrazil v seattleški "Saturday Evening Tribune", ktere urednik je, da je bedasto lajati izza uličnih voglov. O skandalu, ki ga je izvršil župan nad zdravstvenim uradom radi tujakajnje okužene bastilje, je pisal ta bodi-socialist samo v dveh vrsticah, med tem ko so se še celo drugi nesocialistični listi zgražali nad onim početjem. Tak prijatelj zatiranih delavcev je ta Mills. —

Mnogo, jako mnogo bi lahko še omenil, toda vem, sodrug uradnik, da se vam bo zdel se ta članek prevelik za mali list "Proletarc". Reči moram le toliko, da boj za svobodo govora v Seattle se bo nadaljeval. Ako pa župa "Nomor" in Wapp mislita, da bota zatrla socializem, se jak motita. Nič jima ne pomagaj podla sredstva niti milijoni v blagajnah, socialisti se bodo tudi nadalje posluževali javne besede na prostem, magari morajo za to tudi segniti v ječi.

KAKO PRIDE VAŠ DENAR NAJVARNEJE V STARI KRAJ? Če ga počete po Mohor Mladiču, 617 So. Center ave., Chicago, Illinois. On je v zvezi z g. Sakosem iz New Yorku in pošilja denar točno, varno in zanesljivo stari kraj. Ako potujete v stari kraj, želite koga svojih sorodnikov prijateljev vzeti v Ameriko, potem istotako kupite vozni list pri Mohor Mladiču. On preskrbi dobro in hitro vožnjo po najnižjih cenah.

Mohor Mladič, Tudi vzrok. A.: "Kaj misliš, kolo je zakrivil sedanjo finančno in gospodarsko krizo?" B.: "Solnčne poge."

Stranka.

ALI NISI SUŽENJ?

Tovariš delavec! Mislim, da te je sedanja gospodarska kriza vsaj nekoliko izpeljala, da spoznaš, da si — suženj. Boss ti je rekel — kajne! — da ni več dela za te, ker tvojega dela ni več, s katerim te bi plačal. Ti pa hočeš delati, kajti drugače se ne da živeti. Šel si torej k drugemu tretjemu, četrtemu — onkraj si velika bossova, a vsak ti je rekel — je-li? kakor prvi, pri kateremu si delal. Ali vidiš zdaj, da si suženj? Prvi — tvoj bivši — boss ti je vzel delo; samo, lastno te je vzel na cesto. Drugi ti pa ne dajo dela, kakor ti želiš. Kapitalizem te ima popolnoma v pesteh in ti si zlahka pripravljen storiti vse, samo da prideš do zaslužka.

Razložil med tobaj in nekdanjim tovaršem suženjem je to, da telesnega suženja se gospodari prodajali in roke v roko, — med tem bo ti še kas sam od gospodarja do gospodarja.

Kako se obnašate bi bilo, ko bi bil ti gospodar svojega dela. Ako bi se danes posredil od te tvornice, postal bi si jutri delo po svoji volji, kjer bi hotel. Vsaka tvornica bi bila tvoja lastnina.

Ali hočeš obseči to? Ako hočeš, potem se pridruži socialistični stranki, kjer se bori proti močni suženosti in proti kapitalizmu, ki vzdržuje to suženost.

Mi socialisti ne silimo pač pa te vabimo v tvoje lastno dobro.

Kaj je to absurdnega, kakor zatrjujeva jetonikov, da ljudstvo samo namore lastovati in operirati vsi industrijski podjetji in prav, ki so danes v rokah kapitalistov. Ako je ljudstvo, to je produktivno (delavsko) ljudstvo, zmoglo napraviti in zadržati v tvornice, mašine, železnice, plovbo itd. in zmoglo pridelati potrebnine, kar se jih tudi torej bo to ljudstvo tudi zmoglo te naprave in ves pridelek odlagati po svoji volji. Ali moro delavec res vedno imeti besednjak, ki nam mečejo besede ostanke našega produkta? Imajmo sistem produkcije, ki je pravi. Kar se pridelala, to nered kapitalist, kateri lastuje sreda za produkcijo. Ustrezni davki avtorji produkta zmoglo potem na t. kjer ga prodaja kolikor more po visoki ceni, tako da ima manj profita, ki ga pobala, se v svoji. Kar ne prodaja, to ni leži v rokah, koliko je žita po ameriških letnicah; koliko mesa po ameriških letnicah — a koliko ljudi, ki nimajo kaj jesti? Vsi trgovski skladniki se polna — a koliko je siromušnih ljudi, ki jih je letošnja zima naštevala? polnize, kda je ti krivi? Profit! — Kapitalist je profit; on ne da potrebovanja in blaga — prvi iz rok delavca vidi, da mu bo prišlo dojk. Kaj njega briga, če ljudje sijo in prezebljajo? On ima dovt. To je vsak vseh krivi! Alij torej delavsko ljudstvo vedilajenje kapitalizmu? Ali naj sešno produkcija v profit ne prečeno vporabo? Nel! Prvi s kapitalizem! Prvi s profitom! Ivice naj bo gospodar svojih plikov!

Temporantair — in zajedno tadekteri "politikiar". Dames i jutri um, kakor že nanesen boss. Najlepše pa vsem tea je, da take kreature danes zvešje slastjo povzivajo iz okolištev, ki so večeraj z najvišjim poročanjem — pljuvali Dobro gros-politiki!

Mi zel produciramo malo več, kolam je dovoljeno porabliti poteti gospodov kapitalisti ovise potem zove "napredni" med nami jih je še mnogo vrjamejo.

Sodran Šolar: črtica "Slepi kralj" (hodnjic). Soe pozdrav! Soe po raznih naselbinah prosila nam poročajo važneje delavnicke iz svojih krajev. Takei bomo potem uvrstili v kolpali "Delavec in delo". Krajeviti se lahko pošlje na dopis.

Kadar bo Standard Oil Co. plačala \$29.240.000 kazni, tedaj bo "Proletarec" imel ravno to število naročnikov.

— Jugoslovanska socialistična zveza, lokal št. 1 v Chicagi, Ill. ima svoje redne mesečne seje vsako zadnjo soboto v mesecu v dvorani zbor, Fr. Mladica, 587 Cor. 18th & Center ave. Frank Udo, tajnik (zaključni) predsednik; Fr. Padinec, fin. tajnik in blagajnik; Jan Petrič, zapisnikar.

— Slovenski socialistični klub lokal št. 2 Glencoe, O. Ignac Memberger, predsednik; Ivan Kravanja, tajnik in zastopnik; Klub ima 7 članov.

— Jugoslov. socialistični klub lokal št. 3 Conemaugh, Pa. Frank Podboj, predsednik; Stefan Zabrje, gl. tajnik; Frank Pavlovič, pomožni tajnik; John Žigon, blagajnik. Nadzorovalni odbor: Josip Bricej, John Kvejan, Ivan Glavič. Klub šteje 21 članov.

— Jugoslov. socialistični klub lokal št. 4 La Salle, Ill. Joe Bratkovič, predsednik; Valentin Potisek, tajnik; Anton Bratkovič, blagajnik; Viktor Volk, zapisnikar. Nadzorovalni odbor: John Pašek, Tom. Golob. Klub šteje 21 članov.

— Lokal št. 5, katerega ustanovljajo sodrugi v Claridge, Pa. še ni naznanil Zvezi svojega pristopa. Vseled naročila glavnega tajnika Jugoslov. Soc. Zv. sodruga Ivan Petriča je ta lokal unprošen, da prej ko mogoče naznanijo svoje ustanovitev Zvezi v Chicagi in pošle imena sodrugov odbornikov.

— Jugoslovanska socialistična zveza v Chicagi vabi sodruge in naše somišljenike po raznih naselbinah v Ameriki, da organizirajo socialistične klube, koder jih še nimajo. V tem kratkem času — per mesecih — so že zrasli štirje novi klubi, kar je lep dokaz, da slovenski delavci v Ameriki vendar čutijo potrebo svoje politično-gospodarske organizacije, v kateri si podajajo roke delavci celoga sveta. Bratje v delu, ne zastajajte! Organizirajte se! — Pet zavednih sodrugov lahko tvorijo klub, izmed katerih so dva — predsednik in tajnik-blagajnik — volita v odbor. Pri lokalih z večjim številom članov se po razsodnosti in poljubnosti članov lahko izvoli občajno telo odbor. Ustanovitev novega kluba je takoj naznaniti gl. tajniku Jugoslovanske socialistične zveze, sodrugu John Petriču, 718 W 19th st., Chicagi, Ill., nakar zveza preskrbi novi klub s potrebnimi navodili in tiskovinami.

Na dela sodrug, kajti resnobni so dnovi! Bliza se leto 1908 in z njim tudi volilna borba za predsednika Ameriške socialistične stranke bo šla za svojega delavskega kandidata z vso energijo v volilni boj. In v tem boju moramo sodelovati tudi mi.

Agitatoričen del.

NAZNANILO.

Cenjenim sodrugom in somišljenikom naznanjamo, da smo morali po zakonu države Illinois zvišati ceno našim delavcem od \$5 na \$10. V državi Illinois je namreč zakon, da se delavci ne smejo prodajati nižje iz pod \$10 in še višje od \$100.

Naravno moramo torej danes predložiti naš razglas v zadnji mesečni številki "Proletarec", kateri je določal ceno našim delavcem po \$5 in določiti ceno delavci \$10, kakor zahteva država, kjer mora biti Jugoslovanska delavska tiskovna družba postavno in korporirana.

Dasi vemo in radi pristanemo, da je sedanja postavna cena delavci precej visoka, in da si bo delavec težko utegnil nakupiti \$10 v danen, vendar upamo, da bodo sodrugi, kateri so bili pri volji kupiti delavce po \$5, doželi še ostalih pet in tako postali delničarji našega tednika. Zaveden delavec, kteremu je v resnici za našo dobro stvar, si ne bo dal dvakrat reči, temveč kupil bo eno ali več delnic. Če dosedanjih uspeh nam priča, da se v tem ne motimo.

Delnica se tudi lahko izplača v dveh obrokih: z naročbo je posoda \$5, a ostalih pet dolarjev se izplača pozneje.

Delavci na dan! Po delnicah! Naj vas ne plaši nobena ovira; naše podjetje temelji na dobri podlagi in čim več se nas združi k delu tem sijajnejši bo naš napredok.

Odbor Jugoslovanske delavske tiskovne družbe.

Naš zastopnik za Jugoslovansko delavsko tiskovno družbo v La Salle, Ill., je sodrug Valentin Pašek 1035 Main st. On je popolnoma pripravljen za naročbo in oglašje ter prodajati delnice. Sodrugi v La Salle, Ill., ga topla priporočamo.

Kolikor sodrugov po drugih naselbinah želi prevzeti zastopstvo za "Proletarec" in še posebej za delavce, naj to takoj naznani odboru Jugoslov. del. tisk. družbe, 587 So. Center Ave., Chicagi, Ill.

Sodrugi, združeni pri socialističnem klubu št. 3 v Conemaugh, Pa., so naročili 17 delnic. Dokaz, da Pennsylvania ne spi!

Sodrug Jos. Dernač v Ste. El. O., je tudi podjel "Proletarec" z naročbo na dve desetine.

Obmesl so se vsi s druzi v La Salle, Ill., kar bomo pa še poročali.

Lista v postpore je dal sodr. John Kušar v Chicagi \$1.

"Natura smrt" vladarjev na Turškem.

Turki pod bleheno vinda svoje ga sultan ne smeje veseliti a nasilni smrti kakega inozemskega vladarja. Vlada z vso silo vblja mnoge svojim podložnikom, da mora vsak vladar umreti "natura", smrti, nikakor pa ne sme pasti pod roko kakega revolucije-narja ali anarchista. Terešio čempri, si ne smejo poročati kadar je kak vladar umoren; osemura jih takoj uniči. Ker se pa le enkrat zve, da ni ali oni vladar ne živi več, mora turško čemprije na ukaz vlade — zavijati resnico. Tako na primer so ob časi atentata na italijanskega kralja Humberta pisali turški listi, da je kralja zalela

kap, ko je stopil na stepuice pred palačo, kjer ga je ljudstvo navdušeno pozdravljalo. O mnoru perzijskega kralja se je poročilo glasilo, da se je šah peljal v svojo poljetno palačo, kjer je vesled bolzni naglo umrl. Njegovo truplo so poslali v Teheran. — Neke turški list je prekošil vse ostalo čemprije, ko je o šahovi smrti poročal sledeče: Šah je bil malo bolan, ko je zapustil glavno mesto, toda v trenutku se je njegovo truplo — vrnilo nazaj.

Iz starega kraja.

Belokranjska železnica v nevarnosti. Ljubljanska klerikalna časopisje poroča, da boče skupina jugoslovanskih državnih poslancev, združenih v "Jugoslovanski Zvezi" glasovala proti avstro-ogorski nagodbi, ktera ima v svojem programu tudi belokranjsko železnico, to je daljšo železnico zvezo med Ljubljano in Splitom, ktera ima iti čez Belo Krajino ob hrvaško-kranjski meji. Ako vačnina v dunajski zbornici ovrije narjet te nagodbe, potem je seveda za nedogleden čas pokopana tudi ta železnica, ktera bi — mimo-greda rečeno — bila velike koristi za ubožano kmetško ljudstvo v Beli Krajini. V omenjeni "Jugoslovanski Zvezi" se nahaja tudi ljubljanski liberalce Hribar. So-vesta doktor bodo zastopali ali pomagali zastopati kmetške koristi taki politični tepej kot je ta Hribar, potem ni čuda če kranjski kmet boži v Ameriko. Kranjski klerikalci so valje svoji posvečenosti ljublosti bolji politiki od gospodarsko nezmogljih liberalcev. — Uho ljudstvo na Kranjskem, obžalovanja si vredno!

Goriški socialisti se z svojimi kandidati vdeležje volitev v goriški deželni zbor.

Zvišano plačo so dobili rudarji v Trbovljah, Hrastniku in Zagorju. Pobjoljska imajo; kopači po 25v, podkopači 25v, vlačilci 20v, suvalci 20v, janski zavirači 25v in zavirači 20 v. Mašinisti in zunanji delavcem so zvišali plačo za 5%. Zahteva po osemurnem delavstvu se je odbila. — V Ste. El. so se povisale plače kopačim na 3 K, podkopačim na 2 K 70 v, voznikom na 2 K 40 v in zaviračem za 2 K 50 v. — V Velenju so se vobče zboljšale plače za 9%.

Generalna stavka je izbruhnila v škem mestu Nachodu radi prodražanja kruha. Stavka je sledila velikim demonstracijam in krvavim spopadom med delavstvom in orožniki. Vsemem tukem spopadu so poginili razarjeni delavci orožnike v divji bog.

Promet s kranjskimi vini. — V zadnjih 4 tednih se je kupčija s kranjskimi vini prav dobro razvila: po vseh kolodvorih v izključno vinorodnih krajih vlada živahno vrvenje. Najvažnejši promet z vinom je pa v krškem okraju. Od zadnjega vinskega sevnja, t. j. od 21. oktobra, je na turško-vilenskem kolodvoru vedno polno voz vina, tako da je vsled pomanjkanja železniskih voz komaj naprej spravljajo. Iz tega okraja je že šlo v tem kratkem času na tisoče hektolitrov vina največ v Ljubljano in na Gorenjsko. Istotako razmroma živahna kupčija vlada tudi na Vipavskem, manje v Belokrajini, česar je pa oddaljenost od železnice kriva. Pa tudi ti bodo kmalu razeni. Vkljub živahnemu prometu je še vedno po vsej Dolenski in po Vipavskem še mnogo vina.

Pod socializmom ti ne bo treba reči zaslužim kolikor morem, temveč rekel boš zaslužim kolikor hočem.

Jugoslovanska vinarna!

Podpisani naznanjam Hrvatom in Slovincem v Chicagi in okoli, ra točim najboljša razno-rstna vina po primirni ceni. Pržite, pripeljite znance in prijatelje, da se prepričate. ip Z vsem spoštovanjem

Slavoljub Štajdohar, 316 W. 18th St. Chicagi.

POZOR SLOVENCIM IN HRVATJE!!!

Slovincem in Hrvatim naznanjamo, da dva odprta na

623 So. THROOP ST., novourejeno pekarijo,

kjer pečeva najkvalitetnejša raznovrstna peciva. Za sveže pecivo in soljeno posrežbo jamčiva. Bratje, podpirajte edino domače podjetje v tej stroki! Z odličnim spoštovanjem

JUR. CURIČ & ALEX. IVČEC, 623 So. Throop St., Chicagi.

J. C. Heřmanek
LEKARNIK
585 Centre Ave., cor. 18 St.
CHICAGO, ILL.

Slovincem

in bratom Hrvatom se pripravljamo v poset mojega, dobro urejenega

SALOONA
kjer jim bo vedno postreženo z dobrimi pijanci, unijskimi smodkami itd. Imam tudi "pool" ali igralno mizo.

FRANK HUDALE, 611 So. Center Ave., Chicagi

Slovenska gostilna pri Franc Čehu.

Kojaki, kateri žele piti naravno, doma izdelano vino, naj se oglašajo pri meni. Potopšim rojakem dam stanovanje in hrano po nizki ceni. Tudi vse ostale pijače, ki spadajo k gostini. Priporočam se v obilni obisk. S spoštovanjem **FR. ČEH**, 568 S. Centre Ave., Chicagi, Ill.

ROJAKI SLOVENCIM!

Verjemite samo resnico katere nikdo z lažmi in obrekovanjem premagati ne more, pa naj pripoveduje kar in kolikor mu drago. Neovržitva resnica pa je, da je **COLLINS N. Y. MEDICAL INSTITUTE** edini zdravniški zavod v Ameriki, v katerem prvi svetovni zdravniki in profesorji posebnim modernim načinom zdravljenja zdravijo vse bolezni bodisi akutne ali zastarele (kronične), kakor tudi vse tajne spolne bolezni moške ali ženske. Temu dokaz so štotine hvalvalnih pism in slik, s katerimi se rojaki primarius tega zavoda zahvaljujejo za nazaj zadobljeno zdravje, izmed katerih radi pomankanja prostora tu samo nekaj prebujemo:

Ozdravljena bolečina v trebuhni votlini ter prebadanja v hrbtu in nogah.

Marija Dolenc
Trzin, Gorenjska, Kranjsko

Cenjeni Collins Medical Institute!

Jaz Vam odgovarjam na Vaše pismo in izpolnivši Vašo željo Vam pošilam mojo sliko in se zahvaljujem za Vaša zdravila, katera ste mi poslali ker jaz sem sedaj popolnoma zdrava, ker sem mislila, da ne bom nikdar več.

Se vam še enkrat zahvaljujem in vsakemu Vas priporočam ter Vam ostajam Vaša hvalečna rojalkinja.

Maria Dolenc

Ozdravljen bolečin v rebrih, slabega teka in slabosti celoga telesa

Nikolaj Vučekovič
Danilov grad Motenego

Ozdravljena od dolgotrajnega reumatizma in prebadanja po kosteh ter živce bolezni.

Mike Novak
1258 Mohien Ave. Pueblo, Colo.

Ozdravljen od reumatizma v rokah in nogah.

John Trebec
Box 156, Tercho, Colo.

Ozdravljen bolezn na očeh

John Polanc
Box 151 Rock Springs, Wyo.

Zatoraj rojaki, ako ste bolni ali slabi ter Vam je treba zdravniške pomoči, obradajte se edino le na ta najstarejši, najzanesljivejši, in najboljši zdravniški zavod, ako hočete v kratkem in zanesljivo do kraja ozdraviti. Točno in brez sramovanja opišite vse Vaše znake in uzroke bolezni, naznačite koliko ste stari, koliko časa traja bolezen i. t. d. ter pisma naslavljajte na sledeči naslov.

THE COLLINS NEW YORK MEDICAL INSTITUTE, 140 West 34th St., New York, N. Y.

POZOR! SLOVENCIM! POZOR!

SALOON z modernim keglijščem

Sveže pivo v sodkih in buteljkah in druge raznovrstne pijače ter unijske smodke. Potniki dobe žedno pronočišče za nizko ceno. **Postrežba točna in izborna.** Vsem Slovincem in drugim Slovanom se topla priporoča

Martin Potokar, 564 So Center Ave., Chicagi.

Slovincem in Hrvatom naznanjamo, da izdelujemo raznovrstne

OBLEKE

po največjem kroju. Unijsko delo, trepčno in lično. V zalogi imamo tudi razne druge potrebnine, ki spadajo v delokrog oprave — oblek. Pržite in ogledite si našo izložbo. Z vsem spoštovanjem

J. J. DVORAK & CO., 598-600 Blue Island Ave Chicago.

Jože Sabath

advokat in pravni zastopnik v kazenskih in civilnih zadevah. Pišite slovenski! 1628-1638 Unity Building 79 Dearborn St., Chicagi, Ill. Res. 5155 Prairie Ave. Ppone Drexel 7271.

Košček Bratje SALOON!

Dobro pivo, wiskey, likere, vino izvrstne smodke in prigrizek. **Oglasite se na Centri!**

SLOVENCIM POZOR!

Ako potrebujete obleke, klobuke, srajce, kravate, ovratnike ali druge potrebne reči za moške -- za delavnik in vraznik, tedaj se oglašite pri meni, kjer lahko govorite v svojem materinem jeziku.

Čistim tudi stare obleke in izdelujem nove po najnovejši modi in nizki ceni.

Juraj Mamek 581 S. Center Av. blizu 18. ul., Chicagi

Razredna borba.

Kaj je razredna borba?

Boj za življenje, obstanek in življensko dobroto med dvema razredoma, proletarijatom in posedujočimi sloji, ktera tvorita današnja človeško družbo.

Razredno borbo je rodil današnji bolni sistem človeške družbe; rodilo se je nasprotujoče si razmere med delom in kapitalom, ktere delavcem toliko bolj škodujejo, kolikor bolj koristijo kapitalistom.

To razredno borbo je započel proletarijat in utje cilj je: **gospodarska svoboda.**

Odkar si je proletarski razred — delavec, kmet, mali obrtnik in mali trgovec — v večdobljih bojih priboril osebno in politično svobodo in enakopravnost pred zakoni, začel je po vsej pravici zahtevati tudi svobode na gospodarskem polju.

Kakšna bi bila ta gospodarska svoboda?

Skupno proizvajanje (producership) in po merilu dela skupna poraba vseh pridelkov, kar potrebuje človeška družba. Pridelki ali produkcijski delci lastnima tistega, kteri ga je pridelal.

Posedujoči razred — kapitalisti, vladarji, buržoazija — je dandanes gospodar vseh, kar pridelata proletarski razred. Prvi razred ne proizvaja nič, a vsejedno ima brač maleda — vse. Par tisoč kapitalistov in drugih lenuhov v fraku in svili spravi in požre, kar vsvari milijone in milijone proletarskih oznojnih in žuljavih rok. Proletarijat nima nobenega dobička od svojega dela; vse skupaj, produkt in dobiček ima kapitalist.

Ali je to pravično?

Ne! Ta sistem je krivičen, je roparski!

Pod današnjim kapitalističkim sistemom delavec ni svoboden človek. Osebnost in politična je morda svoboden, a gnotno je pravi suženj. In gnotna suženost današnje dobe je hujša od vsake druge suženosti. Kakor se je kapitalist polastil proizvajalnih sredstev; zemlje, tvornice, strojev, orodja itd. tako se je polastil tudi nas proletarcev, kteri moramo na milost in nemilost opirati nam ukradenemu zemljo in stroje v njegovo korist. Mezda, ktero dobimo za svoje delo, je le srmatna pest mirva, s ktero vzdržuje našo delavno moč v nadaljnjem izkoriščanju, kakor nakrmi voznik svojega konja ali mulo, da ne zgubi moči.

Posledica tega roparskega sistema in izkoriščanja je razredna borba. Proletarijat je napovedal kapitalizmu neizprosno boj. Izmozgavanja, tlačanja in tiranstva od strani posedujočih slojev mora biti enkrat konec. Kapitaliste se mora razlastiti njih krivično pridobljenega imetja in zemlja, ruda, stroji, železnice, sploh vsa proizvajalna sredstva naj postanejo last produktivnega ljudstva.

Ljudstvo, delavno ljudstvo, ktero je zmoglo proizvajati in s svojimi sredstvi rediti samospasne delavnice in pijavko svoje krvi v službi kapitalizma, to ljudstvo je tudi zmoglo po svoji volji rabiti stroje in vladati samo sebe.

Kakšna sredstva pa rabi proletarijat v razredni borbi v današnji dobi?

Organizacija. Ustna in tiskovna agitacija. Propaganda socializma. Glasovnica.

To so sredstva; to je naše orožje. Vsak zaveden delavec, kteri spozna, da je suženj svojega delodajalca, mora se poprijeti teh sredstev in pomagati pri podiranju kapitalistiške stavbe.

V razrednem boju sicer ne more odločiti noben posamezni delavec, toda pri skupnem delu v skupno korist vsega proletarijata je vsak delavec dolžan storiti svoj del. Kdor tega ne stori, ta ne škoduje samo samemu sebi, temveč tudi podpira kapitalizem, kar ga stori močnejšega.

Na noge torej vi snuji kapitala!

Otrusite prah z oči in pridružite se bojevnikom za pravice svojega delavskega razreda!

Visoko plapolaj naš prapor in na horizontu se jasni.

Zivel proletarijat! Zivela socialistična republika!

RAZNO IN RAZLIČNO.

Rockefeller lahko vzame košček papirja, zapiše nekaj par besed in papir je vreden \$5.000.000. To je kapital.

Pesnik Tennyson zapiše na polovico življenjskega papirja nekaj verzov in papir je morda vreden \$1000. To je ženj.

Vlada Zdr držav vzame eno unco in četrt zlata, pritisne gor podoben orla in besede "In God we trust" in ga stori vrednega \$20. To je denar.

Trgovec lahko kupi kako stvar za 75 centov in jo proda za \$1.25. To je business.

Doklica izgubi srec in enim pogledom, a če ga hoče nazaj, lahko nekoga stane par tisoč dolarjev. To je ljubezen.

Mož lahko napiše ček za \$50.000 a če ga gre menjati, ni vreden pol centa. To je revščina.

Delavec v mestnem grabnu koplje cel dan in premeče več ton zemlje, a za to dobi \$1.50. To je delo.

Duhoven lahko pridigne cel dan o štiri božji zapovedi, zvečer pa le gre k Maričkam. To je moral.

Kapitalist lahko ukrade par milijonov vrednosti, a nobena porota ga ne spozna krivim. To je politika.

Urednik lahko napisne par besed v časnik — a za to "easy" dobi par let ječe. To ni nič.

Socializem je edina rešilna pot iz tega krivičnega sistema. Delavci, združite se pod prapor socializma.

Kapitalistični sistem je minolo leto potom ameriških železnic ubil 5000 in ranil 76.286 oseb. Žrtve naših železnic so se toraj v minulnem letu pomnožile za 18 procentov. Great! In ljudje še pravijo, da je najbolje tako, kakor je. Pa naj bo!

Blagor jim, kteri samo verujejo, upajo in ljubijo! Tulec ljudi rabi današnji kapitalist.

Ameriški sport ima tudi svoje žrtve. V ravnokar zaključenem sezoni "foot-balla" je bilo po poročila statistov ubitih devetnajst igralcev te igre.

Ruski car, portugalski kralj, Karl, španski Alfonso, jermogorski Nikita in še več teh kronanih in priviležiranih lenuhov bi lahko tvorilo lep klub, ki bi se imenoval: "Imi! — klub nezadetih zajcev."

Ruska barbarška justica je dala v Petrogradu ustreliti dva dijaka, ktera sta na kosec raztrgala zarjevo podobo. Obravnava in eksekucija se je vsela tajno. Seveda varjevi krivniki so se balli, da se ne bi ljudstvo prvotno zgražalo nad justičnim umorom, ki se je izvršil samo za to, ker se je raztrgala podoba njegovega veličanstva, očke enje. Vselej tega se je obravnavalo in morilo pri zapelih vratih. Ali se je potem še čuditi če v Rusiji poškuje bombe?

Trafika s človeškim mesom ali "pep noble" prostitutja je ena najljepših cvetk, ktere poznanje današnji bolni sistem. Rmno čuoposje se večkrat rado ponorjuje iz harmonov v Orientu, toda v svoji odarni slepoti ne vidi, da ima pod nosom — v naši svobodni državi! — ostudnejše hareme in beloge za business s človeškim mesom, kakor kje na svetu. Ta nesramna trgovina je pri nas podla že tako daleč, da že otroke sili v nemoralno blato. V Chicagu na So. Clark & 22th st., kjer je kolonija prostituticije, je policija v minulnih dveh mesecih rusila 278 deklic, v starosti iz pod štirinajst let. In koliko je še tlekih sirot, za ktere policija ne ve. Pod kapitalizmom imamo res srčno dobo!

Revolucionar Štefan.

Stika iz ruske revolucije.

Od mladosti sem je bil dober dečko. Kot tak si je dovolil vse od svojih tovarišev. Če je bila zanje zabava pretepa ga, jim je pustil in vendar bi jih lahko pol ducata premikastil. Štefan Nikolajevič je bil namreč najkrepkejša postava izmed vseh svojih tovarišev.

Ko je vzrastel, je postal še dobroščnejši. Po postavi in moči je bil pravcati koronjak, le da si tega nikdar ni bil prav svest. Podoben je bil velikemu, dobrohotnemu psu, da bi ga lahko skoro z njim zamenjal.

Staršev ni sorodnikov ni nikdar poznal. Prisel je pač na svet, ne da bi vedel, kje in kako. Slučajno je prišel k nekemu tesarju za vajenca. Rokodelstvo mu je ugajalo.

Nato ga je doletela vojaška dolžnost in prišel je k pešpolku večke južne ruske garnizije. Tam se je seznanil zanj nekje v predmestju s črno Anuško. Posledice niso izostale. Nekoga dne je prišel na svet majhen Štefanček. Mati je na porodu umrla.

Štefan Nikolajevič je imel dedico rad. Sicer ne strastno, tega ne, vendar z neomahljivo naklonjenostjo. Koj od maščka je nosila Anuška blaže in morala je pisati, kakor mu je ona živgala. Misil je po poročiti, ko bo došel. No, tega sedaj ni bilo vse.

Ko so Anuško v revni krči nesli iz sobe, tedaj je tudi Štefan Nikolajevič kot razjuna žival.

Nekaj je vendar imel še na svetu: svojega sinčka, malega Sergeja Štefanoviča. Ta je ostal v oskrbi pri stari teti Anuški. Plačilo zato ji je Štefan vedno dajal. Deček naj bi nidesar ne manjkal. Kadar je bil prost, je obiskal svojega Sergeja, gmeal ga na kolena in mu pol in zvijagal, kolikor je pač znal.

Ko je Štefan došel vojaška leta, so ga vprašali, če bi hotel dalje služiti. Mehanično je pritrtil. Sploh ni bilo zanj v življenju nič težjega kot reči: ne. Pravzaprav je nameraval popejeti se zopet svojega rokodelstva. Toda Anuška je bila že davno v grobu, in njega so vprašali, ali želi ostati, sicer bi težko ostal.

Čas je tako polagoma potekal. Mali Sergej Štefanovič je bil že pet let star. Še mo leto bom pokal, si je mislil Štefan, potem pa se bom zopet poprijel rokodelstva in vzel dečka k sebi.

Revni nemci ruske svobojne so izbruhili tudi v Štefanovem mestu. Vse politično življenje je nastalo. Čestni boj med ljudstvom in vojaštvom je bil svojo pravico. V vojničnem so stalo čete pripravljene na odhod. Tudi Štefan Nikolajevič je stal v vrsti s peško na ramih. Dobili so amunicijo, in statniki je imel naravnava len govor.

Govoril ni Štefan nikdar veliko razumel. Podobal je bil toliko bolj razjuna. Stotnik jih je spominjal na priasego. Zapovedal jim je, da ne smejo nikomur pripovedovati in morajo brezobzirno ubogati poveljnike.

Vojstvo je šlo na pobod. Prišlo je do krvavih prizorov. Svala so pokale. Na stolce so jih je vrdjalo umirajočih in ranjenih po cestah. Drugi so padli, kakor smolje in se niso več ganili. Stokanje, ropanje, kletje, obupni kriki. Kot v peklu je krahčalo v Štefanovih neseh. In ti divji klici mas in delavcev: "Bratom-ri! Bratom-ri! Bratom-ri!"

Štefan je streljal na povelja kakor drugi. Meril ni. Le napol se je zavedal v tem vršcu. Kaj se pravzaprav godi. Pri tretji salvji je instinktivno sunil svojo puško na kvišču. Strel je pošil. Štefan je spoznal, da je zadel električno obročnico, ki se je razletela. Morda se je zmotil? Je bil to res njegov strel? Vsekakor. Na njegovem obenu je bilo opaziti nepolškodljivost, napol potolaženo vest.

Ljudske mase so divje bežale. Za hrbtom jim je pritskala konjenica. Kevzaki so nabali po neoboroženi množici. Krik, vpitje, rjovenje, divjanje, vmes pa znosni glasovi smrti. Krečvito se

gibajoča, razmesarjena telesa, oskrinjani obrzi, mlake krvi. Grozna igra.

Štefan Nikolajevič bi moral biti zmogel veliko hitreje vsako stvar razumeti, da bi bili njegovi občutki v kaši zvezi. Vse se mu je zdelo kot puste sanje.

Konjica je prostrer popolnoma izpraznila. Mrtvece in ranjenece so začeli kupoma nakladati v kočje, tovarne vozove in samokolnice. Štefan Nikolajevič je moral iti na povelje s svojo patroljo v predmestje.

Prišlo je do raznih spopadov. Nekoe je oddelak Štefana oprostil dva čestnika, katera je divja množica skoro do smrti pretepla. Često je bilo treba dirjati. Zbrane ulice so se prikazale. Bilo je predmestje, v katerem je stanovala Anuška in v katerem je bil mali Sergej v oskrbi.

"Ameriki!" je zapovedal čestnik. Tedaj je pretresla po blizkovo groza Štefanove možgane. Opazil je bil v parku četo otrok, ki so se kričeli spustili v beg. "Ne streljajte, tovariši! Tam kaj — otroci!" je privrelo iz nje gvih prsi.

"Molči, pesi!" je zakričal nad njim podčastnik.

"Streljajte!"

Salva je počila. Štefan Nikolajevič je topot vedoma in z namerom streljal v zrak.

"V diru naprej!"

Divje kričeli od j-ze, boli in olupa je bežala množica. V parku na tleh več otrok mrtvih, umirajočih.

Iz večerja drevesa je slišal Štefan nenekrat polglasen, a vendar oster krik. Med vejami je padlo na tla. Majhno telo se je padlo na kup listja, katero so dli zgrabili pod drevo.

En trenutek je strmel Štefan tja. Oči so mu hotelo iz očesnih jamic. Hripav stek se mu je izvil iz pesi. Divje je planil na kup in vzdignil otroka.

Bil je njegov sinček, njegov Sergej. Mrtev! V roki zadel! In on, Štefan Nikolajevič, njegov oče je bil meril v zrak. Njegova kroglica je prinesla smrt mlademu Sergeju. Kakor ptica v gozdu je ustrelil svoje dete z drevesa! Svojega Sergeja, tako čvrstega in prebrisanega dečka, ki je očividno zbežal tja gor.

Štefan je pokleknil ob mitem mrtvecu. Paljubil je blede, spušeno obličje. Pol blasen je zakričal:

"Sergej, moje dete! Sergej! Jaz sem zakričal!"

"Naprej!" ga je sunil podčastnik.

Štefan Nikolajevič je skočil kvišču.

"Naprej!" je ponovil podčastnik in grozde zvihrel sabljo.

"Bratom-ri! Bratom-ri!" je siknil Štefan. Nato se mu je izvila je grla divja rjovenje, bolj pošeno glasno razjuna, lačno zverje, kot človeškemu glasju. Vzdignil je svojo puško in zamahnil na vsa moč s kipitom po stari podčastniku. Ta se je nemo zvrnil.

Kakor divje je planil Štefan Nikolajevič proti svoji kompaniji. Počeno kapite je zopet in zopet zadrževal po avzku ter udarilo po tem ali onem.

Par meč so je zvrnila na tla kot bi bili od strela zadel. Pri vsakem udaru je rjovel Štefan: "Mortbi deteta! Mrtbi deteta!"

Vse to se je levšilo v oni minuti. Ker se je tako neprilicavno izvršilo, se je delo kakor prvi očenek eksplozije.

Tudi kumla so se zavedli strmoči tovariši.

"Smrt mu, ki je poslomil pri sebi! Smrt revolucionarju!" je zakričel čestnik, ki je zapovedal četi in je nameril svoj revolver proti Štefanu.

Dva strela sta počila in Štefan je zadel omahnil. Še enkrat je skočil pokone in zamahnil s puško proti čestniku. Vtem trenutku je počila salva.

Zadel od več strelav se je umirajoče zgrudil Štefan Nikolajevič. Komaj tri korake od svojega mrtvega deteta je izdihnil revolucionar Štefan. Smrt, o kakršni nikdar niti sanjal ni!

Ameriško ljudstvo ima svoj pravi kongres na — Wall streetu.

Well, kako vam zdaj ugaja naš "najbolji bankirski sistem na svetu"?

Finančna panika je ljudem malo odprla oči. Zalaj jim je treba dati samo socialističnega čtiva.

Proletari, skrbite, da bo "Proletarce" proč v sleherni proletarski kotiček.

Kadar bo delavec sam gospodar svojega dela, takrat se mu ne bo treba bati, da dobi "Gre".

Delavci! Največji zločin na svetu je revščina, in za ta zločin je odgovoren kapitalizem.

Reverend H. D. Brown v Kenosha, Wis., se je odpovedal duhovništvu. On je izjavil, da cerkev ne reprezentira več kristjanstva, temveč je mašina, ktera služi kapitalizmu, da se ljudstvo tem lažje izkorisča.

Vojni stroški evropskih držav so značili pred 40 leti \$600.000.000. Štiri leta pozneje so narasli na 700 milijonov; 17 let pozneje na 900 milijonov in lansko leto celo na \$1.340.000.000. Polovico te svote je požrla vojna uprava samo Stih držav. Ni čuda torej, da milijone ljudi gladu umira.

Pred nekaj dnevi je bil kapitalistični pravnik "Zavčni dav" Ameriški delavec so se polnili rez zadržali kapitalistom — za novi "clearing house" denar, odpuščenja delavskih meč, začudenje plače in za batine, jejo in svine, s ktera jih pogostili kapitalisti ali bosa letokujih stražarjev. Hvala! Hvala! Hvala! ker vemo, da s takimi nam podeljenimi "dobrotami" kapitalizem koplje sam sebi grob.

Washingtonska vlada je na novo kovanih zlatnikih odpravila enoparno geslo "In God we trust" (V Boga zaupamo). Ameriški farji so se radi tega nekaj pritoževali, a predsednik jih je zavrnil, da tako geslo ne spada na denar. Bravo, Roosevelt! vendar enkrat si se pokazal možaka. Omenjeno geslo je naravnost hinavsko in pristalo bi se boljje, če bi se glasilo "V šlato zaupamo" (In Gold we trust), kajti brez zlata in srebra bi tudi farji malo — zaupali v boga.

Neki hollywoodski bankir je pred par dnevi rekel: "Maž, kteri ob času sedanje krize skriva tekoči denar (currency) mesto da bi ga dal v cirkulacijo, je brezvestneč, ki zasluž, da se ga ustrelj." O my, o my — kako nekapitalistično tute ta vsakako zaželjen kapitalist! Kapitalistični princip je vendarle, da sme vsakdo storiti s svojo lastnino, kar se mu zljubi. Kaj pa bi bi rekli delavci-Finančni ustvarjalci, kteri igrajo se mušetarji na debela z ljudskimi denarjem in s tem delajo kriče, so hitje, goljufi in lopovi prvo vrste, kteri zaslužjo — ne da bi se jih ustreljalo! — temveč poslalo vsenega na deset let v biso popravnico, kjer bi tolkli kamenje.

Članom jugoslov. socialističnega kluba v Chicagi.

Vse člano soe kluba opozarjam, da se vdeležo v pohem število esne mesečne sje; ki bude v nedeljo dne 15. decembra ob 2 uri popoldne v prostorih sodr. Frank Mladica, 587 So. Center ave. & 18th St. Na dnevnem rodu so valitve novega odbora za prihodnje leto. Vslod tega je nujno potrebno, da se vsak sodrug vdeležo te sje.

Z soe pozdravom Frank Podlipce, tajnik.

Pevi zvezek Havelkovič "Svetovnih uganj", ktere bo izdajal Ivan Kaker, je že tiskem in se prične razpisati že te dni. Cena zvezka 10c. Naslov za naročbo: Ivan Kaker, 629 Laflin & 20th st., Chicago, Ill.

Delavci, organizujte se v socialistične klube! V organizaciji je izobrazba in moč.

Kaj je socializem in kaj zahteva.

Po W. Leffingwellu predelal Ivan Molek.

PREDGOVOR.

Sledeca razmotrivanja, razložena v kratke propozicije, ktera so zajeta iz dela angleškega sodruga William H. Leffingwella "Easy lessons in Socialism" naj služijo slovenskim delavcem, kteri se žele ob kratkem in vsaj približno seznaniti s socializmom in njega glavnimi težnjami. Samoumevno je, da kdor se hoče seznaniti s socialističnimi vprašanji, ta mora prej poznati vsaj nekoliko odnosaja mod delom in kapitalom, kteri zahtevajo spremenitev današnjega kapitalistiškega sistema v socialističnega. In ti odnosaji so približno in skromljivo očrtani v naslednjih vrstah.

I. Zgodovina civilizacije v človeški družbi je obenem zgodovina razredne borbe.

Kolikokrat nalotimo na ljudi, kteri v pogovoru o socializmu dvomljivo majoje z glavami, češ: vaše dela je zastoj; ta sistem je vedno bil in bo vedno. Ta trditvi je daleč od resnice. Sistem, kakoršnega imamo danes, eksistira komaj kakih štiristo ali petsto let in v nekterih krajih sveta je ta kapitalistiški sistem še v povojih. Ampak em stvar je pa le, ki "je vedno bila" odkar se je človeštvo nagnilo k civilizaciji; in to je — razredna borba.

S prehodom iz barbarizma v civilizacijo ima razredna borba svoj začetek. Prvotno so delavci bili telesni sužnji. Bili so z dušo in telesom lastnina svojih gospodarjev, sužnjazdržev, ki so z njimi počeli, kar se jim je zljubilo. Za telesno suženost je prišel feodalizem. V tej dobi so imeli delavci in kmetje zemljišča, toda ta zemljišča so bila vohovna lastnina gospodarjev ali fevdov, kterim so morali delavci dati gotovo mero svojih pridelkov. In za feudalizem imamo kapitalizem, pod kterim živimo dandanes. Pod tem sistemom ima delavec mezdjo za svoje delo, toda orodje in stroji, s kterimi prideluje, niso njegova last temveč v rokah njegovega mojstra, kapitalista.

Če bi hotel malo razložiti, kako so se v prejšnjih dobah vsrše spremembi teh sistemov, napisati bi moral debelo knjigo. Dosti je če poveca na kratko, da je preporod vsakega sistema rodil ponovno razredno borbo in sicer vedno pritiska vladajočega razreda na produktivni ali proizvajalni razred.

II. Sedanja razredna borba je med delodajalci ali kapitalisti in delcemali ali delavci.

Kako težko nektere ljudi pripraviti do tega, da bi verjali, kar pove ta moek. Zlasti ameriški delavci so kaj nevrjetni. V tej slavni dobi svobode in nobenih razredov — pravijo, ko jim govornik o kapitalizmu in proletarijatu.

Dobro! Kolikokrat si se že presludil iz sladkega spanja takole na jutrišnji okrog dveste ur. Rad bi se malo položal, toda skočil si naglo pokone! Kaj te je vrglo iz postelje? Ali ni bila parna pisal v bližini brki, ki ti je v glasniku pisikom zapela; pokone ti soženj, pokone bajl na delo! Ako zamudiš, boš si iskal drugo bosa ali bosa omogotil brez zaslužka. Ali ti to ne dokazuje, da si člen od družnega razreda, ki te ima v kloščah?

Ako ti ni dovolj, kako si potem razjuna stražar? Kaj pomenejo stražarji? Ali ne pripoje tudi stražarji, da eksistira razredna borba med delavcem in kapitalistom?

No — rekohi zopet — rad priznam, da so tudi slabi bossi; ampak radi teh treba napadati vseh bossov, kteri nahajajo se tudi dobi, kteriso proti delavcem. — A tako! Potem pa le gled, da hitro pričeš, takozvani "blacklist" in videl boš kako te bo zapodil najboljši ss iz svojega urada, ko ga boš poprsil za delo. To sedaj že ne znamo tako dobrega delodajalca, da bi vpskil moža, kteri je "blacklist". To te lahko prepriča, kako so vsi kapitalisti jedinkadar vidijo, da kdo krši njih "pravice" in koristi.

III. Koristi avskega in koristi kapitalistiškega razreda so si diametralno naspe.

To je nekakko navadnega, da mora vsakdo razumeti. In vendar ne.

Kaj je delat najvazneje, najljubše? Dobro življenje, kaj ne. V dosego temoče dobro plačo in če ima še tako lepo življenje, vsomga ga sluša vsledno "zaholisi!". To je v naturi.

Kaj je pa kapitalist najvazneja stvar? Velik dobiček. On hoče na vsak način, da mu tega čimprej dobi, nastavi delavce kolikor more pol. Ali si še kedaj slišal bossa, da bi ti rekel: "Res, dragi moj, ne moreš zvečti \$42 na teden, zato je boljje, da ti odslej plač \$25." Misliti, da ga nisi. Navadno ti boss reče, ako da preza \$15 na teden, da laže preživis svojo družino — da ako ti ni v, pa postaj dovolj je moč, ki bodo delali isti delavni term za ti.

Potom pa sedi, da imata delavec in kapitalist, oba jednake koristi, da oba sta vajenoma — jeden za drugiga. Ohi, kjo ti je pamet!

IV. Vse polje stranke reprezentirajo razredne koristi.

Tudi tega fakte oprj milijundstvo le s težavo, toda upama, da ga bo spoznal vsakdo.

V Združenih državah imamo dva veliki politični stranki. Prva (republikanska) stranka reprezentira koristi velikih kapitalistov; druga (demokratska) stranka reprezentira koristi malih kapitalistov. Njji dokaz, da se ti stranki izrečno potezati za svoje razredne koristi, je dejstvo, kasa je šlo za obdajenje kapitala (income tax). Demokratska stranka je bila za ta zakon med tem ko so republikanski temu z vsa sila protivili. Zakaj? Vsak kapital, brod \$5000 naprej bi se imel polvečji davku — kar bi trpeli samiki kapitalisti. Zato so se branili.

Trustna vpra je danes na dnevnem redu. Demokratska stranka truste nla in zahtora, da se razdeajo. Ta stranka pozna svoje korisna ve, da trusti žno male kapitaliste. Naobratno je pa naklon trustom republikanska stranka. Ta pravi, da so trusti znane napredke. Trusti omogočijo večjo produkcijo z manjšo silo; vsled tega so trusti dobra prikazen današnje dobe. Tako ljo republikanci in iz tega je dovolj razvidno, čogave koristi zan ta stranka.

Ti delavce, če nisi mali niti veliki kapitalist. Ne; toda pri teh strankah laže igraš veliko vlogo. Ti si kriv, da ti dve stranki eksistira, da na tvoj račun odločujeta svoje koristi. Vzemimo, da vsiki kapitalisti glasujejo za eno stranko, mali kapitalisti za drug vsi delavci za tretjo stranko. Koliko strank bi bilo tedaj? Š ena — delavska stranka; ostali stranki bi malo šteli, kaj ne?

V. Za zločin manjkanje in revščino je v večini odgovoren današnji sistem.

"Reveži bodine na svetu." Temu zatrdilu raznih nerazodncev pristava, da reveži bodo vedno — dokler bodo bogatini.

(Dalje prih.)